

Jan De Lichte
door Aalst alweer uitgestoten
en door Antwerpen gelukkig aanvaard

door Marc Galle, oud, minister

Ik ben afkomstig uit een door mij geliefde stad met een woelig verleden, een streek waar altijd het pauperisme van velen in schrille tegenstelling heeft gestaan met de welstand van enkelen, waar passies vlug oplaaien, waar collaboratie welig heeft getierd en het verzet telkens weer vlug wortel heeft geschoten, stad van overloperij van partij tot partij, van verheerlijking en vergruizing, waar het socialisme spoedig de massa achter zich kreeg, en waar de doorbaak zich het eerst heeft gemanifesteerd door de opkomst van een Priester, Daens, die ook onze schrijver Louis Paul Boon heeft geboeid. Een interessante stad van kritisch en chagrijnig plezier met volkscarnaval, dat voor sommigen een heel jaar duurt.

Ik ben afkomstig uit de voorstad die intussen is gegroeid, een voorstad met namen die volkswijken aanduiden: Spaarzaamheidsstraat, Naarstigheidsstraat, Vooruitzichtstraat, Volksverheffingsstraat, Welvaartstraat, Bedrijvigheidsstraat, enz. In die wijk woonde ook Louis Paul Boon, een buurman als het ware die ik van kindsbeen heb gekend.

Achter die wijk staat het Kasteeltje van verdoemnis !

De Grote Markt van Aalst is het toneel geweest van carnavalvreugde en van vreselijke gebeurtenissen. We waren er getuige van een aanslag op Hendrik Elias, van repressieactiviteiten, van betogingen tegen de enorme plaatselijke werkloosheid en oude of nieuwe armoede. Er staat een mooi belfort met als leuze: "Nec spe nec metu". Er is het standbeeld, niet mooi, van Dirk Martens, drukker van het vrije woord. Er hangt de rotte sfeer van misdaad, van sociale onrechtvaardigheid, van opstand tegen de gevestigde orde en van vergelding van de wraak tegen velen, o.a. tegen Jan De Lichte die er werd gradbraakt.

De sociaal geëngageerde schrijver Louis Paul Boon heeft zich opgesteld tegen de kleinburgerlijke genoegzaamheid en hij schrijft: "Dat is de eeuwige domheid van de kleine man die zich voorstelt, peins eens, dat ook hij al mag beginnen a-sociaal te leven".

Boon smeekt, duwt en dringt, schopt soms om tot groter begrip en solidariteit te komen, hij wil het socialisme voortdurend weer verder opbouwen. De tedere anarchist geraakte soms in zware buien van ontmoediging en vroeg zich af: "Wat heeft het alles voor zin?"

Jan De Lichte is de getergde die, jonge man, om zich heen de zwarte armoede zag, onderdrukking, verknechting, profitariaat, ontarding. Als we niets meer te verliezen hebben, hebben we alles te winnen.

Boon heeft over De Lichte een meesterlijke roman geschreven, hij heeft met het weinige dat hij kon vinden over Jan De Lichte, een literaire held geschapen, die degenen die de roman hebben gelezen uit hun herinnering niet meer kwijtraken.

Die zelfde Jan De Lichte had ook op Roel D'Haese, eveneens afkomstig uit het arrondissement Aalst, grote indruk gemaakt. Al in zijn kinderjaren had men hem als de boeman voorgesteld.

En toen mijn voorganger Bert Van Hoorick, als schepen van cultuur, hem ongeveer twintig jaar geleden vroeg, iets te maken voor Aalst, heeft hij geantwoord: “Voor Aalst maak ik alleen Jan De Lichte”.

De verschrikkelijke Jan De Lichte uit zijn kinderjaren wou hij uit zichzelf bevrijden als ware het om uit zichzelf, via zijn kunst het kwaad te rukken, maar tegelijk wou hij de wanhopige in een wanhopige tijd, met de handen strelen, na hem uit zachte was te hebben gekneed, de jongeman die de revolte van de grote en nooit nutteloze helden had gevoeld, de mythe, de fantasie, die één van de ontelbaren was die hoopte voor hem en zijn volk of volkje dat eens door solidariteit meer rechtvaardigheid zou heersen, maar die wellicht de gave niet had om zijn revolte om te zetten in de nodige macht om dingen te veranderen.

Geachte aanwezigen, hoe graag hadden wij Jan De Lichte van Roel D’Haese in onze stad waarvan wij een deeltje zijn, in de stad van Louis Paul Boon en van D’Haese zelf, gehad. Het heeft niet mogen zijn. Ondanks onze persoonlijke bemoeiingen en die van vele anderen, konden wij niet op tegen de kortzichtigheid, de domme verwarring tussen werkelijkheid en kunst. De woordvoerder van de fractie in de vorige coalitie noemde Jan De Lichte “een dief, een inbreker, een moordenaar, een symbool van laagheid en onmenselijkheid, een lustmoordenaar, een wraakmoordenaar”.

Daarom mocht het monument als hulde aan een schrijver, L.P. Boon, er niet komen. Over degenen die het volk arm en onwetend lieten, verknechtten en verkrachtten, sprak hij met geen woord. Maar die hebben al lang hun monumenten.

Zoals sommigen daden van verzet blindelings veroordelen, en zich niet willen afvragen waarom een Che Guevara het wapen had opgenomen, waarom onderdrukking en honger tot alles kunnen leiden. Onze dichter Hugo Claus heeft het zich wel afgevraagd in zijn onvergetelijke verzen over Jan De Lichte !

Prinsen, Prinsessen, Generaals, Ministers, Klerken,

*Gij die ter kerke gaat naar de gezongen messe,
Prijst de werkman die de tarwe doet rijzen
zolang hij van de tarwe zijn part niet pakt.*

*Prijs zijn klagen, zijn steunen, zijn verdriet
want daarmee verdient hij een leven na dit leven
terwijl gij alvast voor het verrijzen in uw gekleurde,
brokaten, ordentelijke, doorvoede dagen danst.*

*Anderen leren, anderen worden gevoed en leren,
anderen hebben een vaderland,
dat steekt hen in militaire kleren
en in de grond, de mateloze grond.*

*Het Beest van de Apocalyps zou komen,
dat preekte men, en wel op het einde van de tijden.
Ik heb het eerder gezien, te paard, in vol ornaat;
het zegende en ordonneerde de troepen in onze straat.*

*Het Beest kon in onze tijd op aarde aarden
omdat het ons van jongsaf liet geloven
dat het de ordening was van Hem hierboven.*

*Het heeft ons veel peren gestoofd, het Beest
toen het onderwees wat waar is.*

*De waarheid van koning, burggraaf, kannunik, notaris,
Fabels over het goede, het ware, het schone
over boete, vergaren, demonen.*

*Het leerde: het aards bestaan is van geen tel,
er is een onsterfelijke ziel nu en later en er is
veel kans dat zij belandt in de buik van de hel.
Waarom zit Maurits, Maarschalk van Saksen,
dan nu al op zijn schimmel als op een troon in de hemel
en eet hij nu al kalkoen en patrijs en pauw,
nu al rijstpap met gouden lepels
en drinkt hij zich blauw
en viert hij blauwmoedig feest
en regeert hij met zijn gnomen van economen
over het wraakzuchtig beest van een staat
die winst en rente vreet en schijt en vermenigvuldigt,
recht schrijft met kromme regels,
geregeld naar een onwrikbare wet der dingen
die alleen wie niets heeft beschuldigt ?*

Hugo Claus

Wij verheugen er ons op dat, de stad Antwerpen het beeld van Roel D'Haese heeft gevraagd en dat het nu deel uitmaakt van ons historisch patrimonium dat ons heeft gemaakt wat we zijn. Zijn ons belangrijk Archief en Museum voor Vlaams Cultuurleven hier ook niet ondergebracht ?

Maar Jan De Lichte, noch L.P. Boon, mogen in een museum als zodanig worden geplaatst. Hun plaats ware beter daar geweest waar massa's mensen hen kunnen zien. Maar dat is misschien een wens voor later ?

Draag zorg voor dit tedere beeld, van de wanhopige die niet anders heeft gekund, een hulde aan een ander teder man Louis Paul Boon, gemaakt door iemand die, hoewel terecht wereldvermaard geworden, zichzelf is gebleven: een Vlaming die het verleden van zijn volk niet is vergeten en nu een beeld uit zichzelf heeft gereten als hulde aan Boon, maar ook als symbool van opstandigheid die zal blijven tot iedereen zal kunnen leven.